

FCG.

Finnish
Consulting
Group

Takiankankaan-Hukkalansalon tuulivoimahankkeen vaikutukset elinkeinoihin

RAPORTTI

Ilmatar Paltamo Oy

[Kirjoittaja]

27.7.2023

[Asiakasnro-projektinro]

Sisällys

Takiankankaan-Hukkalansalon tuulivoimahankkeen vaikutukset elinkeinoihin	3
1 Selvityksen tausta	3
2 Selvityksen toteutus	4
3 Katsaus elinkeinorakenteeseen	5
4 Tunnistetut vaikutukset eri elinkeinoille	7

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset	9
--------------------------------------	---

*FCG Finnish Consulting Group Oy ("FCG") on laatinut tämän raportin FCG:n asiakkaan ("Asiakas") toimeksianton ja ohjeiden mukaisesti. Tämä raportti on laadittu FCG:n ja Asiakkaan välisen sopimuksen ehtojen mukaisesti. **FCG ei ole vastuussa tästä raportista tai sen käytöstä suhteessa mihinkään muuhun tahoon kuin Asiakkaaseen.***

Tämä raportti voi perustua kokonaan tai osaksi kolmansien osapuolten FCG:lle antamiin tietoihin tai julkisiin lähteisiin ja näin ollen tietoihin, joihin FCG:llä ei ole ollut vaikutusmahdollisuuksia. FCG toteaa nimenomaisesti, ettei sillä ole vastuuta sille annettujen virheellisten tai puutteellisten tietojen perusteella.

Kaikki oikeudet (mukaan lukien tekijänoikeudet) tähän raporttiin kuuluvat FCG:lle, tai Asiakkaalle, mikäli niin on sovittu FCG:n ja Asiakkaan välillä. Tätä raporttia tai sen osaa ei saa muokata tai käyttää uudelleen toiseen tarkoitukseen ilman FCG:n kirjallista lupaa.

Takiankankaan-Hukkalansalon tuulivoimahankkeen vaikutukset elinkeinoihin

1 Selvityksen tausta

Ilmatar Paltamo Oy suunnittelee Takiankankaan-Hukkalansalon tuulivoimapuistohanketta Paltamon ja Puolangan kuntien alueelle. Hankkeen tuulivoimapuistoalueille suunnitellaan yhteensä enintään 52 uuden tuulivoimalan rakentamista. Suunniteltujen voimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 350 metriä. Suunniteltujen voimaloiden yksikköteho on 6–10 MW, joten kokonaisteho 52 voimalalla tulisi olemaan noin 312–520 MW. Hanke kattaa kokonaisuudessaan noin 8 122 hehtaarin laajuisen alan, josta Takiankankaan osuus on noin 4 678 ha ja Hukkalansalon noin 3 444 ha. Alue on metsätalousaluetta ja pääosin yksityisten maanomistajien omistuksessa. Alueet sijoittuvat pääosin Paltamon kunnan alueelle. Takiankankaan länsiosa rajautuu Vaalan kunnan rajaan. Hukkalansalon luoteisin osa sijoittuu Puolangan kunnan alueelle. Paltamon keskustajamaan on matkaa noin 8 km ja Puolangan keskustajamaan noin 35 km.

Tuulivoimapuiston rakentaminen on merkittävä rakentamishanke, joka toteutuessaan vaikuttaa monin tavoin vaikutusalueensa työllisyyteen ja yritystoimintaan. Tuulivoimaloiden rakentamisvaiheessa työtilaisuuksia tarjoutuu mm. raivaus-, maanrakennus- ja perustustyössä sekä rakennustyömaalla työskentelevien henkilöiden tarvitsemissa palveluissa. Tällaisia ovat esimerkiksi vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemuspalvelut ja virkistyspalvelut sekä vartiointi- ja kuljetuspalvelut. Toimintavaiheessa tuulivoimapuisto tarjoaa töitä muun muassa huolto- ja kunnossapitotyössä, teiden aurauksessa, majoitus- ja ravitsemuspalveluissa, kuljetuspalveluissa sekä vähittäiskaupassa. Tuulivoimapuiston käytöstä poistaminen työllistää samoja ammattiryhmiä kuin rakentaminen.

Rakentamisen aikana merkittävimmät kerrannaisvaikutukset kohdistuvat rakentamisen toimialoille, joiden yritykset vastaavat tuulivoimala- ja voimajohtoalueiden rakentamiseen liittyvästä toiminnasta. Tuotantovaiheessa merkittävimmät kerrannaisvaikutukset kohdistuvat palvelujen ja jalostuksen toimialoille. Palvelualojen yritykset vastaavat tuulivoimaloiden operoinnin tukipalveluista, kuten suunnittelun, hallinnon ja kiinteistötoiminnan palveluista sekä kulutuksen seurauksena etenkin kaupan ja majoitus- ja ravitsemustoiminnan palveluista. Jalostuksen toimialoilla kysyntä kohdistuu etenkin koneiden ja laitteiden korjaukseen, huoltoon ja asennukseen. Purkamisvaiheessa merkittävimmät kerrannaisvaikutukset kohdistuvat rakentamisen toimialoille, joiden yritykset vastaavat tuulivoimaloiden rakennelmien ja rakennusten purkamisesta.

Karkealla tasolla arvioituna Takiankankaan-Hukkalansalon tuulivoimahankkeen suora ja välillinen työllisyysvaikutus Kainuussa on vaihtoehdossa VE1 noin 2 440 henkilötyövuotta, vaihtoehdossa VE2 noin 2 370 henkilötyövuotta, vaihtoehdossa VE3 noin 2 300 henkilötyövuotta ja vaihtoehdossa VE4 noin 2 210 henkilötyövuotta tuulivoimaloiden koko elinkaaren aikana. Vuositasolla työllisyysvaikutus on rakentamisvaiheessa noin 600 henkilötyövuotta ja toimintavaiheessa noin 30 henkilötyövuotta. Arvio perustuu Ramboll Finlandin tekemään selvitykseen (Kainuun liitto 2022), jossa on mallinnettu tuulivoiman aluetalousvaikutuksia resurssivirtamallin avulla Suomessa ja Kainuussa tuulivoimaloiden koko elinkaaren aikana.

2 Selvityksen toteutus

Takiankankaan-Hukkalansalon hankkeen elinkeinovaikutuksia selvitettiin tässä selvityksessä laadullisesti. Valittuja toimijoita haastateltiin puhelimitse. Mahdollisuutena oli myös vastata kysymyksiin kirjallisesti sähköpostitse. Kaikille haastateltaville toimitettiin haastattelukysymykset ja hankekuvaus ennen haastattelua. Teemahaastattelussa toimijoilta kyseltiin heidän näkemyksiänsä hankkeen vaikutuksista sekä heidän yritykseensä että heidän edustamaansa toimialaan. Selvityksen aineiston muodostavat kahdeksan haastattelua, jotka toimivat hankealueen isäntäkunnissa.

Selvityksen johdanto-osassa kuvataan tiiviisti kunkin kunnan elinkeinon perusrakenne ja tiivistetään kunnanjohtajien arvioita tuulivoimahankkeen elinkeinovaikutuksista. Selvityksen tulososassa käsitellään haastatteluissa esiin nousseita vaikutuksia eri elinkeinoille. Yhteenveto-osassa tiivistetään mahdolliset myönteiset ja kielteiset vaikutukset tuulipuiston rakentamisen ja käytön arvioituista vaikutuksista elinkeinon näkökulmasta. Selvityksessä tarkastellaan elinkeinovaikutuksia seuraaviin toimijoihin: matkailuyritykset, karja- ja ratsutilat, maanviljelijät ja maansiirtoalan yrittäjät. Selvitystä tehdessä kontaktoitiin haastattelluiden lisäksi 6 eri alan yritystä. Näiden yritysten kanssa oli sovittu haastatteluaika tai kysymyksiin kirjallisesti vastaamisesta. Osa yrityksistä eivät kokeneet, että heillä olisi kommentoitavaa asiaan liittyen. Kaikkia yrityksiä muistutettiin vastaamisesta ja tarjottiin mahdollisuus vastata suullisesti tai kirjallisesti.

Selvityksessä toteutettiin seuraavat haastattelut:

Kuntien edustajat	4 haastattelua
Matkailu-, ravitsemus- ja majoitusala	2 haastattelua
Metsä- ja maanrakennus	2 haastattelua

3 Katsaus elinkeinorakenteeseen

3.1 Paltamo

Paltamossa oli vuoden 2021 lopussa noin 3200 asukasta. Paltamon keskustaajama sijaitsee hankkeen tuulivoimapuistoalueiden kaakkoispuolella, lähimmillään noin kahdeksan kilometrin etäisyydelle Hukkalansalon aluerajauksesta. Alle 30 km:n etäisyydellä hankkeen tuulivoimapuistoalueista sijaitsee lisäksi Vaalan, Ristijärven ja Paltamon keskustaajamat sekä Kajaanin keskusta.

Yleisesti ottaen tuulivoimapuistojen rakentaminen nähdään kunnassa elinkeinon näkökulmasta myönteisenä asiana. Tuulivoima-alueen tuomat vaikutukset Paltamon kunnan alueelle tuottaa maanvuokraajille tuloja, suurin osa maanomistajista ovat paikallisia maa- ja metsänomistajia sekä yksityishenkilöitä. Paltamossa on isoja maanrakennus- ja infrarakennusyrityksiä, jotka tulisivat todennäköisesti hyötymään hankkeesta. Henkilötyövuodet jäävät pitkälti paikkakunnalle ja lähikuntiin. Rakennusaikainen vaihe moninkertaistaa palvelutarpeen paikkakunnalla mm. matkailuyrityksissä, esimerkiksi majoituskapasiteetti ja muut tarjottavat palvelut ovat silloin kysytyjä alueella. Sivutoimiset yrittäjät ja maaseutuyrittäjät hyötyvät jo rakennusaikana, mutta varsinkin ylläpitovaiheessa yrityksille tarjoutuu mahdollisuuksia teiden ylläpitoon ja talvikunnossapitoon. Logistiikkaa tukevan infran rakentaminen (tiestön rakentaminen) hyödyttää myös paikkakuntalaisia.

Kunnassa nähdään, että tuulivoimapuisto tuottaisi liikevaihtoa ja arvonlisäystä yrityksiin ja toivotaan sen johtavan uusiin investointeihin paikkakunnalla. Kunnassa toivotaan myös, että paikkakunnan yritykset lähtisivät erikoistumaan tuulivoimatuotannon mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin ja erityisosaamiseen. Toiveissa on myös, että työntekijöitä koulutettaisiin erikoisosaamisen puolelle, joka lisäisi työllisyysvaikutuksia.

Kielteisiä vaikutuksia Paltamossa on osittain matkailuelinkeinolle. Kivesvaaran huipulla sijaitseva matkailuyritys on esittänyt huolensa maisemahaitasta sekä pimeällä tuulivoiman valohaitasta. Yrityksellä olisi myös tarvetta pyöräilyreitistölle. Kielteisiä reaktioita on tullut lähialueilla asuvilta henkilöiltä. Vapaa-ajan asukkaat ovat tärkeä voimavara Paltamon alueella ja alueen palveluille.

Kiinteistöverotuloilla on vaikutusta kunnalle ja kuntalaisille sekä myös maanomistajille saatavilla olevilla korvaustuloilla. Verotulot antavat kunnalle enemmän liikkumavaraa ja sitä voidaan käyttää kunnan elinvoiman kehittämiseen koko kunnan hyväksi. Kunta saa myös maanomistajien kautta tuloveroa, jolloin verotulot lisääntyvät välillisesti. Kunta saa verotuloja myös liiketoiminnasta syntyvien tulojen kautta, yhteisöverotulot ovat myös yksi tulonlähde. Verotuloilla on konkreettinen ja suora vaikutus aluetalouteen.

Kunnan puolesta toivotaan läpinäkyvää tiedottamista ja reagoimista. Toivotaan, että mahdollisimman paljon kerrotaisiin myös paikallisille yrittäjille ja elinkeinoelämälle, mitä mahdollisuuksia tämän kokoluokan hanke tarkoittaa juuri paltamolaisille ja lähialueen yrittäjille/toimijoille. Ilmatar Paltamo Oy on toivonut kansalaiskeskustelua ja kunnan toimesta tällainen keskustelu tullaan järjestämään.

3.2 Puolanka

Puolangassa oli vuoden 2021 lopussa noin 2450 asukasta. Hukkalansalon luoteisin kärki sijoittuu Puolangan kunnan alueelle sekä pieni osa rajauksen pohjoiskärjestä rajautuu myös Puolangan kunnanrajaan. Puolangan kunnan alueelle sijoittuisi vain kaksi tuulivoimalaa Hukkalansalon alueella.

Puolangalla on käynnissä monta tuulivoimahanketta eikä Takiankankaan-Hukkalansalon hanke ole herättänyt erillistä keskustelua kunnan asukkaiden tai yritysten keskuudessa, toisaalta hankkeita ollessa monta menevät ne helposti sekaisin. Muut hankkeet lähempänä Paljakan matkailukeskusta ovat herättäneet enemmän keskustelua ja vaikutuksetkin ovat merkittävämmät. Kunnassa nähdään, että Takiankangas-Hukkalansalon tuulivoimahankkeesta elinkeinotoiminta pääsääntöisesti hyötyy. Myönteisiä vaikutuksia tulisi erityisesti maansiirtoyrityksille sekä huoltoyrityksille. Maansiirtoyritykset voivat päästä osallisiksi rakennusaikaisista maansiirroista ja mahdollisesti myös rakennusyrietykset. Pysyvä huoltotyö (Puolanka, Paltamo, Hyrynsalmi seudulla) työllistää ihmisiä ja joku työpaikoista voi tulla puolankalaisillekin. Tuulivoimalat vaativat jatkuvaa ylläpitoa ja huoltoa, josta paikalliset urakoitsijat ja huoltoyritykset hyötyvät.

Puolangassa matkailu painottuu Paljakan laskettelukeskuksen läheisyyteen. Alueella on muutamia ohjelmalveluyrityksiä, jotka tarjoavat luontomatkailupalveluja. Matkailualan yritysten suhtautuminen tuulivoimaan on vaihdellut kunnassa. Osa kokee, että tuulivoimalat vaikuttavat kielteisesti luontomatkailuun esteettisen haitan vuoksi ja luonnontilaisen maiseman menettämisen vuoksi. Osa taas näkee mahdollisuuden puhtaaseen energiaan Puolangan matkailulle. Majoitustoimijat voivat hyötyä jonkin verran rakennusvaiheessa, kun työntekijät majoittuvat tuulivoimapuiston lähialueilla. Rakentamisen aikana tuulivoimarakentajat voivat käyttää myös mm. ruoka- ja kauppapalveluita. Hyöty on kuitenkin hetkellinen.

Muita myönteisiä vaikutuksia kunnassa nähdään olevan tieverkon parantuminen, joskin tieverkko sijaitsee pääosin Paltamon puolella. Kielteisiä vaikutuksia syntyy usein maisemahaittoista asukkaille ja vapaa-ajan asukkaille. Kunhan tuulivoimahankkeista tehdään asianmukaiset selvitykset sekä huomioidaan selvitysvaiheessa ilmenneet ongelmat ja koitetaan ne ratkoa, niin kunta suhtautuu positiivisesti hankkeisiin. Rakentava vuoropuhelu tuulivoimayhtiön ja sidosryhmien välillä katsotaan erittäin tärkeäksi.

Kiinteistöverotuloilla on vaikutusta kunnalle ja kuntalaisille sekä myös maanomistajille saatavilla olevilla korvaustuloilla. Verotulot antavat kunnalle enemmän liikkumavaraa ja sitä voidaan käyttää kunnan elinvoiman kehittämiseen koko kunnan hyväksi.

4 Tunnistetut vaikutukset eri elinkeinoille

Tässä osiossa esitellään Takiankankaan-Hukkalansalon tuulivoima-alueiden rakentamisen ja käytön maanviljelyyn, kotieläintiloihin, luontomatkailuun, ravitsemuspalveluihin ja maanrakennusalaan kohdistuvia elinkeinovaikutuksia.

4.1 Matkailu-, ravitsemus- ja majoitusala

Vaikutukset kohdistuvat Paltamon kunnan alueella toimiviin yrityksiin. Suurin osa alueen yrityksistä tarjoaa majoitus- ja ravitsemuspalveluita ja sijaitsevat Paltamon keskustaajamassa tai sen läheisyydessä, jonne voimalat eivät näkyisi eivätkä vaikuttaisi matkailuyritysten operatiiviseen toimintaan. Majoitus- ja ravitsemusyrietykset voivat tarjota kokous, etätyö- ja majoitustiloja tuulivoimapuiston rakentamis- ylläpito- ja purkuvaiheen aikana. Yritykset, jotka tarjoavat opas- välinevuokraus- ja muita elämyspalveluita voivat tarjota palveluitaan yritysvieraille.

Paltamon matkailu keskittyy pääsääntöisesti kotimaan matkailuun lukuun ottamatta yhtä alueellisesti merkittävää yritystä, joka toimii ympärivuotisesti ja vetää myös kansainvälisiä matkailijoita. Yritys tuottaa korkeatasoista luksusmatkailua, joka on suurimmaksi osaksi suunnattu yrityksille ja korkeatasoisille matkanjärjestä ja DMC myyntiin. Toiminnan veto-voima pohjautuu maisemaan, hiljaisuuteen, koskemattomaan luontoon ja hyvinvointiin. Tuulivoimahanke vaikuttaa kielteisesti yrityksen palveluihin, maisema- ja välke/valohaitan kautta. Tuulivoimapuiston rakentamisen myötä yritys kokee, että joutuisi muuttamaan kohderyhmäänsä ja osan vetovoimatekijöiden poistuessa myös markkinointiaan, sillä rakentamisen jälkeen he eivät voi tarjota samanlaista elämystä asiakkaalle mitä tällä hetkellä. Yritys vastustaa Takiankankaan-Hukkalansalon tuulivoimahanketta.

4.2 Metsä- ja maanrakennus

Takiankankaan-Hukkalansalon rakentamisen raivaus- ja maanrakennusurakoihin löytyy useita paikallisia toimijoita. Mahdollisia tehtäviä olisivat esimerkiksi teiden ja pohjien rakennustyöt. Osa yrityksistä myös myy maanrakennukseen mursketta ja maalajeja. Työllistävä vaikutus olisi pienille yrityksille merkittävä ja hyötyä tulisi erityisesti siitä, että työmaa on lähellä. Paikalliset yritykset ovat kiinnostuneita tarjoamaan palveluitaan tuulivoimapuiston koko elinkaaren aikana. Toiveena on, että paikallisia pieniäkin yrityksiä käytetään

27.7.2023

HJ

mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi alihankkijana tai aliurakoitsijana. Tuotantovaiheen aikana yritykset toivovat, että paikallisia yrityksiä käytettäisiin mahdollisimman paljon. Yritykset ovat myös kartoittaneet mahdollisuuksia yhdistää voimiaan tarpeen mukaan rakennusvaiheessa.

Puolangan kunnan edustajan mukaan kunnassa ei ole hankkeen vaikutuspiirissä yhtään maatilaa. Isot maatilat sijaitsevat Keski- ja Pohjois-Puolangalla sekä Länsi-Puolangalla. Puolangan suurin maitotila on Maitopisara Oy, mutta se ei sijaitse tämän hankkeen läheisyydessä. Kainuun alueen yritys- ja palveluhakemiston mukaan Paltamossa hankkeen tuulivoimapuistoaluetta lähimmät lypsykarjatilat sijaitsevat Raappananmäellä, Vaarankylässä ja Melalahdessa. Tähän selvitykseen ei saatu haastattelua eläintilan edustajan kanssa.

Liite 1: Haastattelukysymykset

1. Kerro lyhyesti yrityksestäsi tai yhteisöstänne.
2. Mitä positiivisia vaikutuksia tuulivoimapuiston rakentaminen ja toiminta voi liiketoimintaasi aiheuttaa omaan (yritys)toimintaasi ja yleisesti?
3. Mitä negatiivisia vaikutuksia tuulivoimapuisto voi aiheuttaa omaan (yritys)toimintaasi ja yleisesti?
4. Minkälaisia toiveita teillä on tuulivoimapuistolle?
5. Minkälaisia muita ajatuksia tuulivoimapuiston rakentaminen herättää teissä/yhteisössä?
6. Ketä pitäisi haastatella lisäksi?